

SENGEVEV

Dokumentasjonsprosjekt 14 6801 11

Synnøve Erdal, Åse – 6017 Ålesund

SLUTTRAPPORT

**NORSK
HÅNDVERKS-
INSTITUTT**

Rapport:

Dokumentasjonsprosjekt 14 6801 11 «Sengevev».

Åse, 6017 Ålesund – i Synnøve Standal Erdal sin vevstue.

Forberedelse og historikk:

Et forberedende møte ble holdt 26.10.2011 hos Synnøve S. Erdal. Tilstede var Synnøve S. Erdal, Ingrid Berg Skodje og Mona Løkting fra Norsk handverksutvikling – NHU.

I tillegg ble det gjort en besiktigelse av lokalene som består av vevstue og galleri i et eget hus.

Galleriet består av utstilte vevearbeider, bilder, vever, interiør og noe oppsydde klær av Synnøve S. Erdal sine vevde stoffer.

Vevstuen som ligger i kjelleren i Synnøve sin enebolig, består av tre rom, der det største rommet har 6 oppsatte vever.

I vevstuen holder Synnøve S. Erdal vevkurs både som kveld- og helgekurs.

Prosjektet skulle dokumentere ulike vevteknikker brukt ved veving av sengeteppe, eller «seng».

Den vevde senga fungerte som et dynetrekk og bestod som oftest av over- og underseng og variasjonene i farger og teknikker har vært store. Oversenga er den delen som viser det største mangfoldet i farger og teknikker. Mellom over- og undersenga kunne det puttes et fyll som bestod av en vattplate eller ei stoppa sjoddyplate.

Sengene ble vevet for at det skulle være varmt i senga, samtidig som den skulle ta seg pent ut.

Vanligvis måtte det vevs to lengder, da vevstolene ikke var brede nok til å kunne vevs en hel sengebredde. Over- og undersenga ble vevet fortløpende og måtte sys sammen på langs, da var det viktig at stripene eller randene stemte overens.

Mange av sengene blir i dag brukt som tepper i stoler, eller som veggtepper og blir kaldt «åkle».

Sengene som er registrert og dokumentert er fra Møre og Romsdal, og de fleste fra Sunnmøre

Senga som ble vevet ved dokumentasjonsprosjektet er en kopi av ei seng fra Grytestranda i Haram kommune, og har fått navnet Grytasenga.

Oppstart av arbeidet.

Den først delen av dokumentasjonen av arbeidet startet 13.1.2012 og varte i fire dager, til 16.1.12.

Dette arbeidet besto i å klargjøre og sette opp veven, i tillegg til og start selve vevingen.

Under hele prosjektet deltok tradisjonsbærer og fagperson, og tidvis kom en tredje person for å bistå ved enkelte arbeidsoperasjoner. Dokumentator kom fra Norsk handverksutvikling- NHU på Lillehammer.

Prosjektet gjennomføres med midler stilt til rådighet fra NHU.

Tradisjonsbærer:	Synnøve Standal Erdal som er født i 1923 har lært og studert ulike vevteknikker både via eldre familiemedlemmer og gjennom offentlig og privat opplæring.
Fagperson:	Ingrid Berg Skodje er lærer, men har vevet i mange år og gått flere kurs med blant annet Synnøve som lærer.
Dokumentator:	Mona Løkting fra Norsk handverksutvikling- NHU / Senter for immateriell kulturarv- SIKÅ.

Tidvis kom også Anne Perny Fyre Hellesylt, som også vever i Synnøves vevstue. Hun hjalp til når arbeidsoperasjoner som krevde flere deltagere skulle utføres.

Synnøve og Ingrid startet med å få renningstråden spolet opp på en rennebom. Renningstråden er av bomull 24/2 fra Bogs. Renninga skal ikke synes, derfor er det viktig å bruke en tynn tråd.

Når det rennes på bommen må dette gjøres «passe» stramt og det er viktig at pårenninga blir jevn. Det rennes nedenfra og opp til toppen av bommen der snus tråden i skillet før tråden fortsetter ned igjen. Her er det viktig at trådene ikke forskyver seg.

Renninga klargjøres på rennebommen. Her er det Ingrid som renner under kyndig veiledning av Synnøve.

Her blir trådene telt i skillet

Garnet ble knytt sammen på rennebommen og senere tatt av ved hjelp av en spesiell flettemetode. Her måtte det passes på at siste enden av renninga ikke blir dratt igjennom løkka

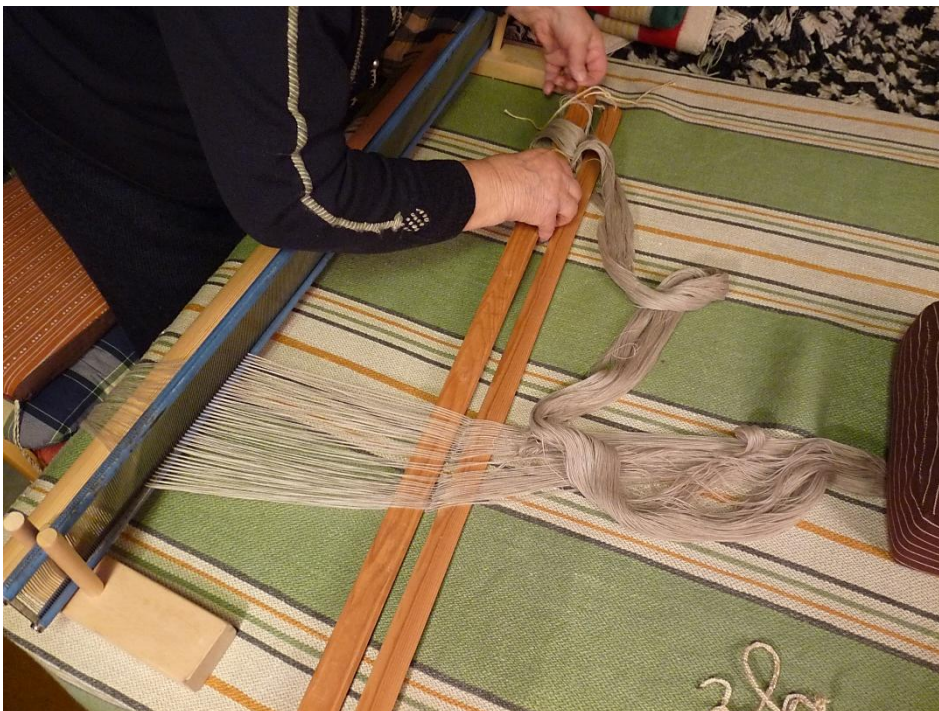
Her er renninga knytt sammen og klar

Her lager Synnøve en flette av garnet som senere skal inn i veven.

Oppsetting av veven

«Fletta» fra rennebommen ble lagt på et bord og holdt fast med en tung gjenstand i den ene enden. To trepinner, skillepinner ble lagt som skillet og knytt sammen, så ble sveipeskeia tredd.

Treing av sveipeskeia ned skillepinner. Her ligger skillepinnene foran skeia.

Synnøve bruker en skjekrok til å trekke garnet igjennom sveipeskeia

Påsveiping starter og Ingrid sitter på gulvet bak veven og holder i fletta av renningsgarn. Nå er det viktig at påsveipinga blir gjort jevnt. Renningsstråden går igjennom sveipeskeia og blir svei på bommen. Det er viktig at det blir lagt med papir og spiler ved påsveiping. To og to spiler blir lagt på samtidig og spilene bør ikke komme på hverandre. Her ble det sveipt på 21 meter renning.

Her sitter Ingrid og holder i renningsgarnet. Dette må holdes fast og ikke la det bare skli igjennom hendene. Garnet går igjennom sveipeskeia der det blir «spredd» før det blir sveipt på garnbommen. Det legges på spiler og papir underveis i sveipinga. Papiret som ble brukt hos Synnøve var fra gamle melposer. Disse er ikke å få lenger i følge Synnøve

Veven blir sveipet og her ser en skillepinnene som nå er flyttet bak skeia. Ingrid sitter på gulvet bak veven og holder renninga fast og jevn når den blir sveipet på. Anne Perny passe på at spiler og papir kommer inn på riktig plass, samtidig som hun dreier hjulet for å få garnet på.

På andre siden av veven og vevskeien sitter Synnøve og fordeler eller grupperer trådene, så de ikke skal «flope» seg

Så starter hovlinga. Hovler som er trådløkker montert på skaftene. I dette tilfellet fire skaft og på hvert av disse skaftene skal det være 188 hovler. Det skal være en renningstråd i hver hovel. Hovlene var tredd med en tråd i hver hovel, videre ble to og to tråder tredd i skeia.

Fire skaft med hovler hvor renninga går igjennom. Skaftene henges opp med hester og trinser, så justeres skaftene til riktig høyde.

Garn og vevteknikk

Til vevingen blir det brukt 1 tråds Rauma prydvavgarn.

Noe av garnet er tofarget, «strypagarn» og dette garnet farger Synnøve selv. Garnet som er naturhvitt blir snørt med et syntetisk «pakkestråd» med jevne mellomrom og farget. Dette garnet har en fin effekt i veven.

En tråds prydvavgarn i flere farger, som skal brukes i «Grytasenga»

Et egenkomponert stativ til å legge garnet som skal bli til «strypagarn» rundt.

Det ufargede garnet som er lagt rundt stativet i flere omganger blir stramt «strypa» med jevne mellomrom og senere farget i vannbad.

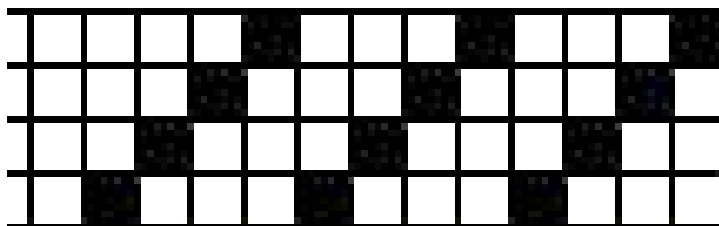
Etter at det strypa- garnet er farget og tørket fjerner Synnøve tråden som er knytt rundt garnet. Der tråden har siddet har garnet beholdt sin opprinnelige farge, mens mellomrommene har fått en ny farge og er nå klart til å brukes i veven.

Senga består av en rapport med et hvitt felt mellom. Denne rapporten gjentar seg tre ganger. I det hvite felte er det en smalere bord med «snaragarn». Dette er en type garn der to farger er tvinna løst sammen.

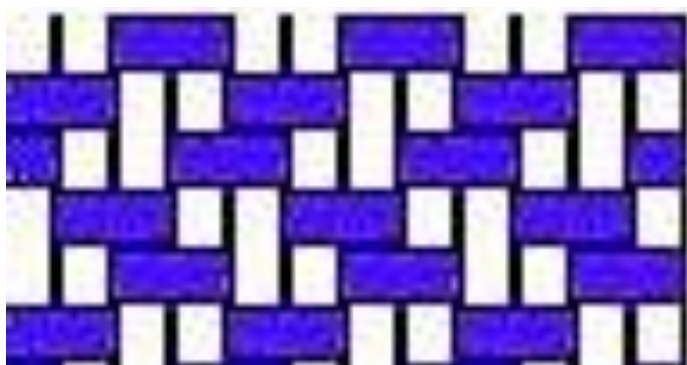
De tre rapportene består av ulike teknikker og farger, der den midterste delen av rapporten har en innsmettet rose.

Bindingsteknikken som er brukt i denne senga er korskypt og retten av arbeidet kommer på undersiden. Det vil si at den veves fra vrangen og resultatet kan ikke sees ordentlig før arbeidet tas ut av veven.

Kyperbinding

Kyperbinding er lett gjenkjenkelig ved de diagonale linjene som blir danna når bindingspunktet blir flyttet trinnvis på skrå

Korskyper som er brukt i senga som Synnøve og Ingrid vever er en variant av kyperbindingen. Denne kypervarianten har igjen tydelige diagonaler.

Oppstart veving

Når selve vevingen startet ble det først slått inn noen cm med en avvikende tråd for å få en fasthet i begynnelsen av arbeidet.

Første delen av rapporten bestod av et felt naturhvitt garn uten innveving av noe mønster. Så fortsatte rapporten med vekselvis røde og naturhvite striper.

For hver gang skyttelen blir sendt igjennom tråkkes «trøene» ned vekselvis. Foten flyttes fra en trøe til neste i et system.

For å holde bredden på veven ute blir det brukt ei vevspenne. Dette gjør at veven blir jevnere og ikke sliter tråden så lett. Vevspennen ble flyttet ofte for at den skulle komme så nær de nye trådene som ble slått inn.

Vevspenne som strammer opp. Denne festes med flere «spisser» på hver side mot jaren. Vevspenna kan justeres ved enten å strammes eller slakkes.

Senga består av et felt med naturhvitt i starten av rapporten

Naturhvite og røde striper vevet inn ved at skyttelen går frem og tilbake og de fire trøene blir tråkket ned vekselvis.

Radene med vekselvis røde og naturhvite striper, hvor det er fire røde striper med åtte tråder i hver rød stripe. Her går skyttelen fram og tilbake i veven mens man flytter føttene fra trøe til trøe. Her er det fire trøer hvor nr. 1 er helt til høyre og nr. 4 helt til venstre.

Etter de røde stripene kommer en twistbord. Her har skillen blitt plukket opp før vevingen starter. Foran skeia ble det plukket opp seks renningstråder, seks tråder mellom, seks nye tråder blir plukket opp. Dette fortsatte ut hele bredden på renninga og en spil ble satt inn på høykant. Så ble det satt inn en spil bak hovlene som blir ført så langt bak som mulig. Dette skillet ligger nå klart til denne twistborden skal veves.

Her blir det plukket opp renningstråder så seks ligger over og seks ligger under, så blir det lagt inn en «spile», en trepinne som er litt avrundet i hver ende. Dette skjer foran skeia.

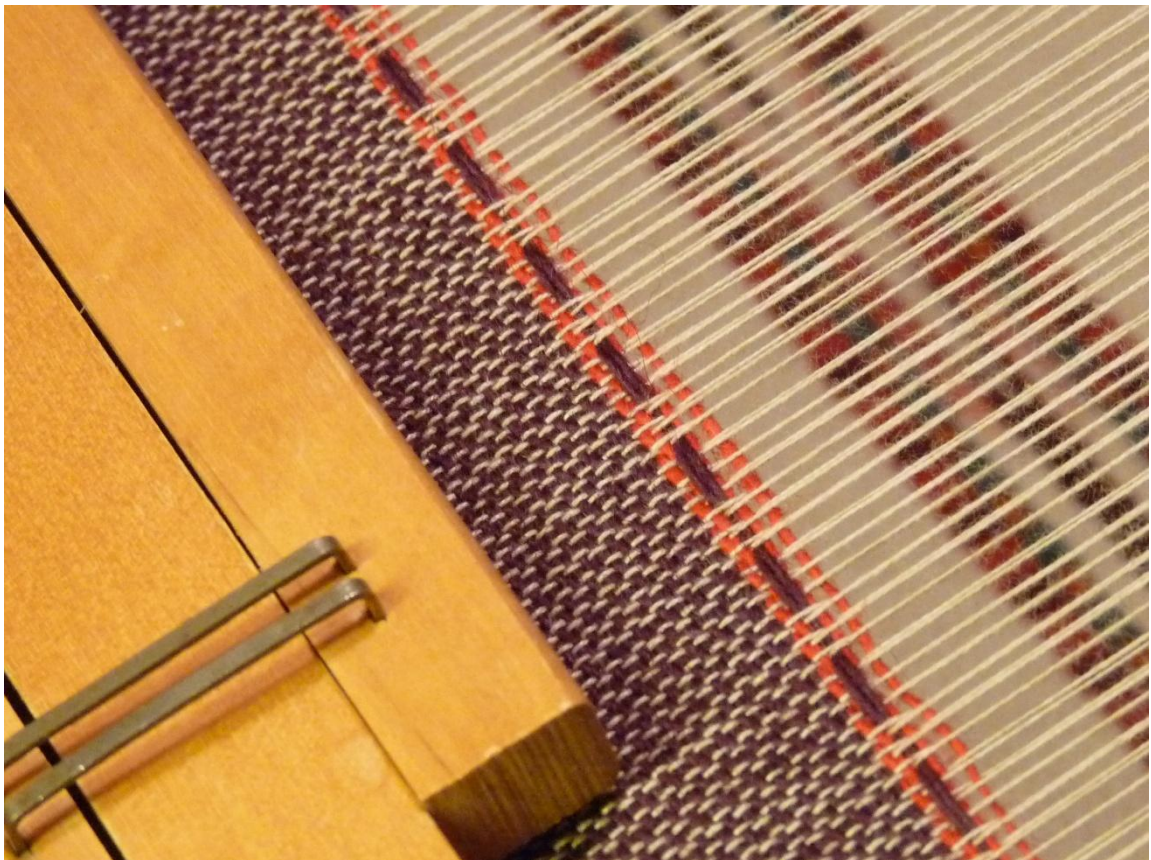
Så blir en ny spil ført bak hovlene og trukket så langt bak som mulig. Denne kan nå brukes som et ekstra skille når twistborden skal veves

Twistbord:

Når denne borden veves, benyttes det ekstra skillet som ligger bak hovlene. Spila settes på høykant og skyttelen går igjennom i. I skyttelen er det lilla tråd, men twistborden skulle bestå av dobbel tråd og dermed må skyttelen gå tilbake i samme skille (her kunne det også ha ligget dobbel tråd i skyttelen). Før skyttelen sendes igjennom må den festet i en av renningstrådene på kanten. Mellom twistinnslagene er to innslag med bunnfargen og spila legges ned og trøene brukes på vanlig måte

Veving av twistbord der skillet er en spile som ligget bak hovlene. Vevspennen sees i forkant.

Mellom twistbordene det doble botninnslag med en annen farge og vanlig binding.

Bord med «strypegarn»

Etter at twistbordene er vevet, veves det et nytt stykke med en ny bunnfarge, grønn. Her går skyttelen frem og tilbake, samtidig som trøene blir tråkket ned fra høyre mot venstre for hvert innslag.

Så kommer en bord med strypagarn, garn som består av to farger. Her var det viktig at samme farge kommer i hver side ifølge Synnøve. For å få til dette ble garnet lagt i en bue der garnet ligger inntil på hver side og med en bue på midten. Så blir innslaget slått til. To ulike strypagarn blir brukt, det ene er lilla og naturhvitt, det andre er rødt og naturhvitt.

Her veves det inn en bord med strypagarn, der garnet blir lagt i en bue for å få fargene til å stemme mot hverandre.

Nå er det vevet inn striper, en twistbord et mellomverk i grønt og en bord med strypagarn.

To nye twistborder med mellomverk i lilla. Så kommer en bord med

«snaragarn», der to tråder med ulik farge blir tvunnet sammen.

Garnet i begge farger blir målt opp til passe lengde og lagt inn mellom skillene i en bue. Så blir garnet tvunnet løst sammen fra begge sider og slått til. I denne veven er det brukt to innslag med snaragarn.

Det gule «spettete» garnet er snaragarn

Etter snaragaborden veves et mellomverk i rødt, hvor det er smettet inn «roser» i fargene gult, grønt, burgunder og naturhvitt.

Smettinga skjer for hånd, ved at tråder som er tilpasset størrelsen på rosa smettes inn under seks renningstråder. Fire trådlengder med entråds Rauma prydvvegarn.

Den første innsmettingen skjer ved at en firedobbel tråd smettes under seks renningstråder. Her ble det begynt på midten av tråden og mellom hver smetting er det to innslag med bunnfargen.

Det blir smettet inn flere farger etter hvert, som skal danne et mønster.

Det er baksiden av senga som ligger opp i veven og de fine smetterosene kommer ikke fram før senga blir tatt ut av veven. De lange trådene i smetterosene blir festet med nål og klippet av.

Så fortsetter andre siden av den første rapporten, men i motsatt rekkefølge. Etter de fire røde stripene kommer et felt med bunnfarge i naturhvit og midt i felte en bord bestående av to twistborder, en bord med strypegarn og igjen to twistborder.

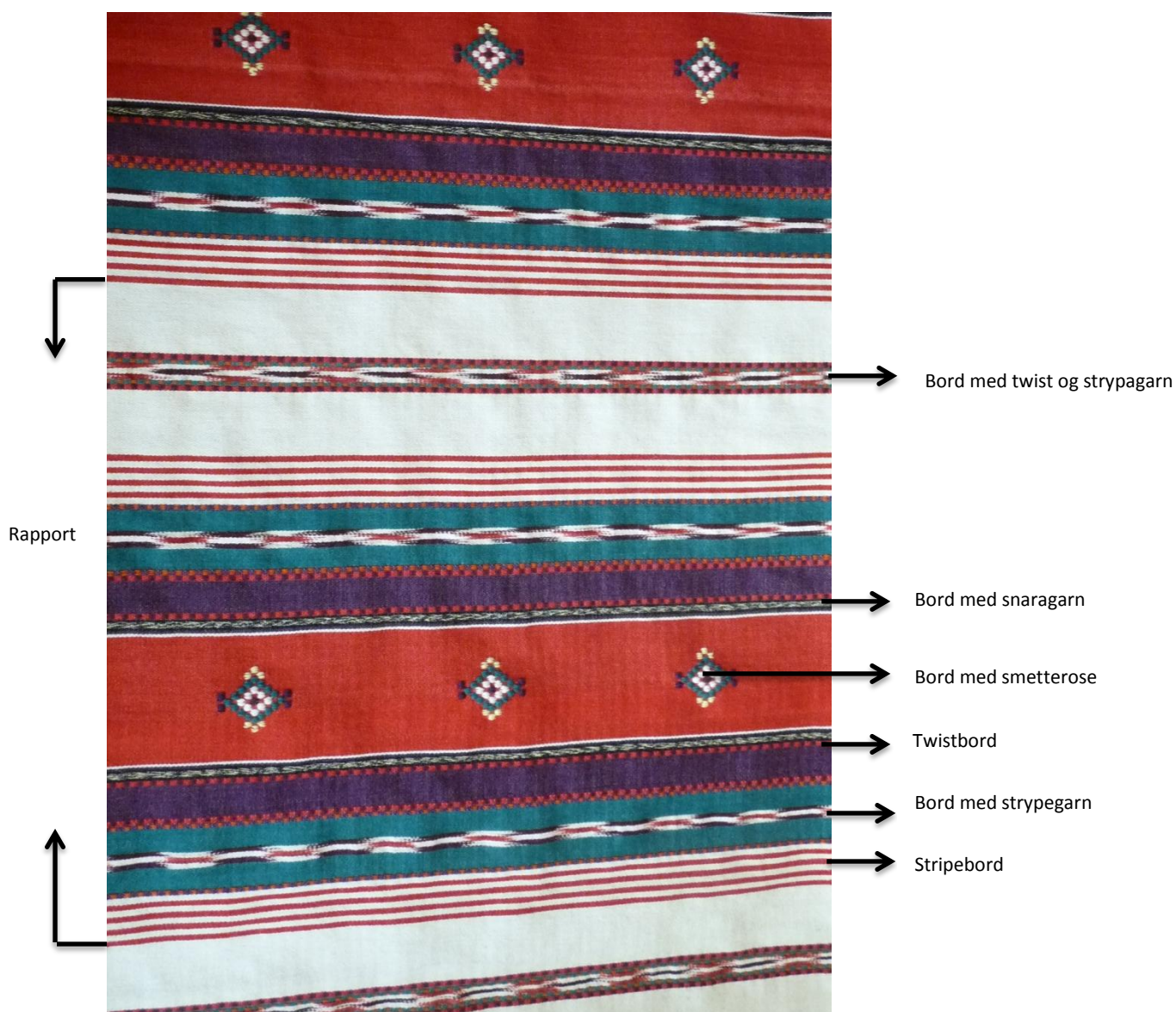

Dette er stripen midt inne i den naturhvite borden. Den består av strypegarn og twistborder.

Nå er den første rapporten av senga ferdig. Hele senga består i alt av tre rapporter.

Tradisjonsbærer Synnøve Standal Erdal og fagperson Ingrid Berg Skodje med den ferdige senga.

Oppsummering av Dokumentasjonsprosjekt 14 6801 11 «Sengevev».
Åse, 6017 Ålesund – i Synnøve Standal Erdal sin vevstue.

Dokumentasjon av «sengevev», består av flere arbeidsoperasjoner som henger nøye sammen for å få til et ferdig produkt. Her er alt fra renningstråden ble spolet opp på rennebommen, oppsetting av veven og veving av de ulike bordene og teknikkene dokumentert. Dokumentasjonen er gjort via foto, film og denne rapporten.

Dokumentasjon av hvordan snaregarnet blir laget er ikke tatt med her. De tradisjonelle «Sengene» har bestått av ulike mønstre og vevteknikker og de vanligste er tatt med i denne dokumentasjonen.

Etter at senga var ferdig vevet og tatt ut av veven, faldet Synnøve inn begge kortsidene og broderte sine initialer. «Senga» har blitt kjøpt inn av NHU / SIKA, og pryder en vegg i deres lokaler.